

עשרת עשרת

לע"ג הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצ"ללה"ה

עטרת ראשינו ממשנתו של הרב אב"ד שליט"א

עבד שרבו הפיל את שינו ועדיין לא כתב לו גט שחרור האם חייב במצות ראה ברגל

ויום אחד לעצמו, ואסיק כן הב"ח ז"ל להלכה, וכ"כ המאירי ז"ל בגיטין מ"ב א' ד"ה זה. ולשיטתייהו ז"ל, הא דמחייבין חעוב"ח במצות ראי' למשנה אחרונה, היינו רק משום הסברא דעומד להשתחרר כמושחרר דמי.

ונסתפקתי לפי"ז, האם הסברא דכל העומד להשתחרר כמושחרר דמי מהני נמי לחלק בעבדות שבו, דגם חלק העבדות עומד להשתחרר, או דילמא רק לחלק הבן חורין שבו דקאיתנן לפוטרו משום שיש לו אדון אחר בזה אמר' דכיון דעומד להשתחרר כמושחרר דמי, אבל עבד גמור אין משיחין במה שעומד להשתחרר כיון דאכתי עבד הוא.

ומסתברא דבמצוות עשה שהזמן גרמא דעבד פטור משום דאי תקש לאשה, לא שייך לחייב צד עבדות שבו משום דעומד להשתחרר, דסו"ס אינו מושחרר עדיין, וכשם דגם למשנה אחרונה אסור בבת חורין, ודמיא למעוכב גט שחרור דכ' התוס' בגיטין מ' א' ד"ה אותו, דמותר בשפחה, וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מעדות ה"ו, דמעוכב ג"ש פטור מכל המצוות.

כי קאמינא, גבי מצוות ראה, לדעת רש"י ז"ל בערכין הנ"ל, דטעמא דעבד פטור מראי' היינו משום דיש לו אדון אחר. ובירושלמי בפ"ג דברכות ה"ג איתא דטעמא דעבד פטור ממצות קרי"ש היינו משום דיש לו אדון אחר. ובזה איכא לספוקי כנ"ל, האם עבד שעומד להשתחרר חייב במצוות אלו או דילמא רק לענין חעוב"ח לא פטרינן חלק הב"ח שבו, משום דעומד להשתחרר, אבל עבד גמור לא מהני סברא זו לחייבו במצות ראי' ובמצוות קרי"ש.

ומסברא נראה, דלמאי דכתבנו בע"ה לעיל דרש"י והתוס' ז"ל דלא תי' כתי' דהראשונים ז"ל דתליא במע"י היינו משום דס"ל דחעוב"ח גס למשנה אחרונה עובד את רבו יום אחד, וכיון דעלה כתבו דהיכא דעומד להשתחרר כמושחרר דמי, א"כ ה"ה בעבד גמור מהני הך סברא נמי לצד עבדות שבו. [ושו"ר דכן מוכח מדברי השע"מ ז"ל שהבאתי בסמוך לקמן].

ויש להביא בע"ה ראי' נפלאה לזה מדברי הגרעק"א ז"ל בגליון למשניות פ"ג דברכות מ"ג, שהביא דברי הירושלמי הנ"ל דטעמא דעבד פטור מקרי"ש היינו משום דיש לו אדון אחר. וכל הגרעק"א ז"ל, דלפי"ז למאי דכ' רש"י ז"ל דלמשנה אחרונה חעוב"ח חייב בראי' כיון דעומד להשתחרר, ה"ה דחייב בקרי"ש, יעו"ש. ובפשוטו דבריו ז"ל צ"ע דברכות מ"ג, שהביא דחייב בקרי"ש עכ"ל מצד הב"ח שבו ומה ענין זה למשנה אחרונה. ולהנ"ל ניחא מאד, דכונתו ז"ל דגם חצי העבדות שבו חייב בקרי"ש, ונפק"מ שיכול להוציא אחרים ידי"ח. ומדוייק מאד לפי"ז הא דהזכיר הגרעק"א ז"ל בדיוקא ש"י רש"י ז"ל דטעמא דחעוב"ח חייב בקרי"ש עכ"ל מצד העומד להשתחרר וכמושחרר דמי, והיינו משום דלש"י התוס' בערכין והרשב"א והרא"ש ז"ל הנ"ל דטעמא דחעוב"ח חייב בראי' היינו משום דמע"ש לעצמו, הנה לפי"ז צד העבדות שבו אינו חייב וכנ"ל, ורק לרש"י ז"ל דה"ט משום דעומד להשתחרר כמושחרר דמי מהני נמי לחלק העבדות, ודו"ק.

נמצא לפי"ז, דמעוכב גט שחרור שפיר חייב במצוות ראי'

אבל בהיא דגיטין לענין קנס קאתינן לחייב קנס על צד העבדות שבו, ובצד העבדות לא מעלה ולא מוריד הא דמע"י לעצמו דסו"ס עבד הוא, אלא דאיבעי לן התם בגיטין דשמא לא חייבה התורה קנס רק בעבד גמור שגם חלק הממוני שבו משועבד לרבו.

ויש להוציא בע"ה חידוש דין נפלא לפי"ז. דהנה רש"י ז"ל בערכין ב' ב' ד"ה מי שחציו, כתב דטעמא דעבד פטור מראי' היינו משום דיש לו אדון אחר ולא משום דאי תקש לאשה וכדאמר' בחגיגה ד' א' יעו"ש. ומהר"ם כולי ז"ל בהגהה למשנה למלך פ"י ממלכים ה"ז ד"ה וא"ת היכי, כתב לבאר כונת רש"י ז"ל, דלמאי דאסיקנא דלמשנה אחרונה חעוב"ח חייב בראי', א"כ בהכרח דדרשה רב הונא בחגיגה שם מי שיש לו אדון אחר' קאתי אעבד גמור. ויעו"ש בגליון הגרעק"א ז"ל.

והשתא לפי"ז יש לחקור למשנה אחרונה דחעוב"ח חייב בראי', האם חלק העבדות נמי חייב או רק חלק הבן חורין. האם נימא דמכח הסברא דכופין את האדון לשחררו ומע"י העבד לעצמו, גם חלק העבדות נחשב כאין לו אדון.

ונפק"מ לדעת ר' אושעיא בחגיגה ט' א' דכולן תשלומין זה לזה, ולדבריו, עבד שגשתחרר בחול המועד חייב להביא קרבן ראי', א"כ בחעוב"ח שהביא ביום הראשון קרבן ראי' ושוב שיחררו רבו יש להסתפק האם חייב להביא עוד קרבן ראי' מחמת חלק העבדות שנעשה ב"ח, או דילמא יצא ידי"ח במה שהביא ביום הראשון. ולהנ"ל כיון דגבי חלק העבדות שלו ז"ל אמר' הסברא דאין לו אדון אחר אע"ג דמע"י לעצמו, א"כ חייב להביא עוד קרבן ראי'.

ואי כנים אנו בעז"ה, יש ליישב באופן נכון קושית השער המלך ז"ל בפ"ב בחגיגה סוף ה"א, לדעת הרשב"א ז"ל הנ"ל דטעמא דחעוב"ח חייב בראי' כיון דמעשה ידיו לעצמו, א"כ הי' מן הדין דגם מעוכב גט שחרור חייב בראי' כיון דמע"י לעצמו, וא"כ אמאי דחיק בגמ' לאוקומי מתני' דקתני הכל חייבין בחעוב"ח ורק למשנה אחרונה נוקמי ככו"ע ובמעוכב גט שחרור.

ולדברינו ניחא מאד, דמעוכב גט שחרור כיון דעדיין עבד הוא לא איכפת לן בהא דמע"י לעצמו, ולא דמיא לחעוב"ח דמחייבין ל' משום צד הב"ח שבו וכנ"ל. [ב] התוס' בחגיגה ד' א' תי' וז"ל ויש לדחות דעד כאן לא מחייבי ליה הכא אלא משום דעומד לכוף את רבו כמאן דשיחרר דמי אבל התם כיון דמית אגליא מילתא דלא הוה עומד לשחררו. והנה חידשו התוס' דכל שעומד להשתחרר נחשב כמושחרר, וכ"כ רש"י ז"ל לעיל ב' סוף ע"א.

והנה הא דמיאנו רש"י והתוס' ז"ל בתירוץ דהראשונים ז"ל הנ"ל דתליא במעשה ידים, יש לומר דס"ל כדעת הב"ח ז"ל בחו"מ ס' תכ"ד אות ו' בדעת הרמב"ם ז"ל, דכ"ז שלא שיחררו רבו, העבד ממשיך לעבוד יום אחד לרבו

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש שלא לרדות בעבד עברי בפרך. עוד ציונו הבורא ית"ש לעבוד בעבד כנעני לעולם ולא לשחררו, ע"כ נכתבו בעז"ה ענין הנוגע לב' המצוות האלו.

בחגיגה ד' א', יליף רב הונא מהא דכתיב במצות ראי' אל פני האדון ה' לפטור עבד ממצות ראי', דדוקא מי שאין לו אלא אדון אחד חייב, יצא מי שיש לו אדון אחר. וקאמר התם רבינא, דהדרשא לא נצרכה לפטור עבד מראי', דכיון דנשים פטורות גם עבד פטור, אלא נצרכה לחצי עבד וחצי בן חורין, דסד"א שיתחייב משום צד ב"ח שבו, קמ"ל קרא דפטור.

ולעיל ב' א' אמר' דהא דתנן הכל חייבין בראי' קאתי לרבווי חצי עבד וחצי ב"ח. ואקשי' מדרבינא דס"ל דפטור, ותרצינן כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה. דתנן בגיטין מ"א א', מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם וכו', אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכו', וחזרו בית הלל להורות דכדברי בית שמאי. וכתב רש"י ז"ל שם ד"ה משנה, דרבינא מיירי למשנה ראשונה דכיון דיום אחד עובד את רבו אכתי עבד הוא ויש לו אדון אחר, אבל למשנה אחרונה כיון דכופין את רבו לשחררו הוי ל' כאילו מושחרר כבר, וחייב בראי'.

והתוס' ד' א' ד"ה לא, הקשו וז"ל, אך קשה הכא משמע בחציו עבד לפי משנה אחרונה חייב וכו', ואלו בגיטין ריש השולח (פב ב) מיבעי ליה מי שחציו עבד אם יש לו קנס או לא, שלשים שקלים יתן לאדניו אמר רחמנא והאי אדון הוא. ולפי משנה אחרונה קאי, דקאמר התם מאי לאו לפי משנה אחרונה ואילו הכא פשיטא לן דאין לו אלא אדון אחד.

ומצינו בדברי רבנן קמאי ז"ל כמה תירוצים.

[א] התוס' בערכין ב' ב' כתבו וז"ל יש לחלק, דגבי עולה לרגל אינו אדונו דאינו יכול לעכבו מלעלות לרגל כדי לעשות מלאכתו, אבל מכל מקום אדונו מיקרי'. וכונתם ז"ל למאי דהוכיחו בגיטין מ"ב א' ד"ה יום, דלמשנה אחרונה מעשה ידיו של החעוב"ח הוי לעצמו [עיי' לקמן בטעם הדבר], וכ"כ הרשב"א ז"ל גיטין מ"ב ב' והתהורא"ש ז"ל שם ובחגיגה ד' ב'. והנה בתל' ז"ל יש להתבונן, מה ענין מעשה ידים לעבדות, וכי עבדות נמדד רק אם מעשה ידיו לאדונו. ותו, א"כ אמאי לגבי קנס אין העבדות נמדד לפי מעשה ידיו.

ונלע"ד בע"ה לבאר כונתם ז"ל באופן נכון, דודאי אין עבדות תלויה במעשה ידים, אלא דלענין מצות ראי' הא קאתינן לחייב רק צד הבן חורין שבו, דהא צד העבדות פטור משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא. אלא דאם אכתי ה' משועבד לרבו ומעשה ידיו לרבו, הוי קרינן בי' יש לו אדון אחר, וגם חלק הבן חורין שבו ה' נחשב כיש לו אדון, דסו"ס אינו קנוי לגמרי לעצמו. ולפיכך כל שמעשה ידיו לעצמו שוב אין לו אדון אחר.

ושבתה הארץ בימי אדר ניסן ואייר - שבת לה'

שהוא רגיל להרוויח, הוא לא תומך במי שהוא רגיל לתמוך, והנתמך יעצור מלרכוש, והמוכר ימנע מלקנות... עד השנה השמינית, שאז צריך להתחיל שוב להרים את ה"מניות" לקראת השנים הבאות שיתרסקו במילא בשנה השביעית.

אין שום ילוד אשה, שיכול להתערב בקבלת החלטות קשות והרות גורל מעין אלו, אשר חיי ארץ שלימה שעונים עליהם, ואליהם נושאים את עיניהם ופיותיהם: הבה לי לחם.

מצוות השמיטה חייבת להיות זו, אשר כל פרטותיהם ודקויהם נתונים מסיני ישירות מפי הבורא, המנהיג את העולם כולו בחן ובחסד וברחמים, והוא היודע מראש ועד סוף מה חפצו מתבל ומלואה.

...

אז תרצה הארץ את שבתיה כל ימי השמה
(שם כו לד).

כאשר עם ישראל לא שמרו על שבעים שנות שמיטה, הורו בזה שאין הם יכולים לעזוב את לפיתתם מחילם, ולתת את ידם אל בורא עולם, שיהיגם כרצונו.

לפיתתם בחוקי הטבע היתה חזקה כל כך, שלא היה ברירה אלא לנפץ את הטבע, להחריב את הארץ ואת אדמתה, ולנתק את הפחדן מעוגן חייו. לאמור: לא זה העוגן, לא האדמה היא היציבות. - ה' אלוקים, הוא החוסן, הוא המסובב והסיבה.

...

ואם ישראל שומרים את השמיטה, ומתעלים מעל הטבע הרציונלי, לא שואלים מה נאכל בשנה השביעית, חוץ מהסוגלה שהשי"ת מבטיח 'וציוויתי את ברכתי'. אנחנו זוכים למשהו גבוה ונעלה מזה: חירות!

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו, מהעבדות הדמיונית שיש ביכוחי ועוצם ידי, נוכל לשוב אל אבינו שבשמים, להנות מזיו השכינה.

המתחננים, לא פלטה שורה חוזרת בודדת. האם כל חברת הייטק מתחילה, המפתחת משחק מסויים, וניזונת מסטארט אפ כבד, תמשיך לקבל ממנו את התזרים עבור המשחק הטפשי שלה, כאשר הוא יכול להשקיע את כל כספו במניות מתנדנדות ולרכוש את שוק ההון של העשור הבא?

האם כל אירופאי טיפוס, שאהב להראות לחביריו, כי יש לו גם חידושי תורה ולא רק כסף, ימשיך מחמת תאוה ישנה זו להחזיק עורכים לשוניים ומעמדי גרפיקה של רהבה וראווה?

האם האנשים, שלא קיבלו את המשוכורות הנ"ל ימשיכו לקנות ב"סופר" ממתקים יוקרתיים לילדיהם לכבוד שבת או שיסתפקו במבמה שוש? האם בעלי ה"סופר" ישרדו את חרם הצרכן הפשוט ויחזיקו את ענף הבניה שלא יקרוס.

ומכל זה אנחנו נפגעים. ומתחילים לראות את זה, אחד בגדול ואחד בקטן.

...

אז מה, לא היתה ברירה, היו חייבים לעשות סגר. לא רק בארץ צמצמו פעילות. בכל מקום בעולם למעט מולדובה. נו כמה מהפרנסה שלנו עומדת על מולדובה.

ולא היתה ברירה, וראשי המדינות רעדו מוועדות ביקורת וממבקר המדינה. אז הם עשו את מה שעשו. וכעת נותר להם לעמוד ולקוות שלא יפתחו כנגדם וועדת חקירה על הסגר שהם הטילו, כי ודאי שיש בזה גם הרס. לך תסביר לחוקר את המניעים ואת השיקולים שצריך לקבל בשעת אפס.

זהו, אז כרגע אנחנו במצב הזה.

...

שנת השמיטה במידת מה היא הקרסה לכלכלית מכוונת.

נכון, החקלאים יכולים לכלכל את צעדיהם בששת השנים, בשביל שלא יקרסו בשנת השבע, אבל עדיין כל לא דבר נתון בידיהם.

אז כאשר החקלאי לא יכול להרוויח את מה

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה'.

(ויקרא כה א-ב) והביא רש"י מהתורת כהנים: בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני. אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

ועדיין, צריך להבין למה שונה מצוות השמיטה משאר המצוות, שדווקא היא נבחרה להיאמר בכל פרטותיה ודקדוקיה מסיני, וללמד על שאר המצוות, שאף הן כמותה, מפי הדיבור נאמרו בכל קוציהן ודקדוקיהן.

...

ברוך ה', שבנו השבוע אט אט אל האיזורים הקיימים מחוץ לביתנו-מבצרינו. אם זה לבתי החינוך, אם זה לבתי הכנסת, להיכלי הכוללים, למקומות העבודה וכולי.

אתם יודעים, זה מזכיר לי סיומים של ספרי שואה למיניהם:

"... כך שבת אל ארץ מולדתי, מוכה וחבול גופנית ומוראלית, קיוויתי למצוא את ביתי, את שכני ומכריי, אך שממון חד וצורם קיבל את פניי. השכנים הגויים השתכנו והשתמשו במה שעוד היה ראוי להשתמש. את מקום הבית כנסת הגדול והמפואר, תפס תל אבני גדול, מעיד עדות אילמת על עבר מפואר שהיה, והלך לבלי שוב..."

מכירים את זה?

עכשיו, כשאנחנו שבים אל השגרה, חלקנו הגדול מגלה את "הבראך", את השבר.

כי עד עכשיו הבעיה היתה שחברי הכולל לא יכולים להתאסף וללמוד בצוותא בריתחתא דאורייתא. ועכשיו לראש כולל אין מוטיבציה לאסוף את האברכים, בודעו ששני גבירים שהחזיקו את שני שלישי מתשלומי המילגות החודשיות - אינם עונים לטלפון זה שלשה שבועות, ותיבת המייל שלהם שהופצה ממכתביו

לעטר פתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

ומקדשי תיראו

ויש לתת טעם בדבר ע"פ דברי הרמח"ל במאמר הגאולה, שהארץ שם שכל הברכה והשלום שהיו יורדים לעולם היו יורדים לאה"ק דרך בית המקדש שהוא פתח גדול שממנו יורד השפע בריווח ולא בצמצום. אמנם כאשר בעוונות נחרב בית המקדש נסגר אותו השער, אבל נפתחו תחתיו שערים קטנים, שעליהם נאמר "משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים", וכאשר תבוא הגאולה העתידה יסגרו אותם החלונות הקטנים ויפתח השער הגדול בשנית, וזה יקרה ממש באותו הזמן, זה נסגר וזה נפתח, שאין מלכות נוגעת בחברתה כמלוא נימה, עכ"ל. נמצא שאין בתי הכנסיות ובתי המדרשות רק דוגמת בית המקדש, אלא השפע שהיה היורד מבית המקדש יורד מהם עכשיו, ורק שהם כפתח קטן להורדת השפע לעומת בית המקדש שהיה פתח גדול, אמנם הם כחתיכות קטנות להורדת אותו השפע, והם ממש כהמקדש עצמו בעת הגלות. ולכן, בעת הגאולה, יסגרו הבתי הכנסיות ובתי המדרשות, כי שוב יפתח השער הגדול וכבר ממנו ירד השפע, במהרה בימינו אכי"ר.

ביה"כ היא מדרבנן. ונראה לחקור בזה, מה כוונת חז"ל שאמרו שבת כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט, האם הכוונה שבאמת קדושת בית המקדש בטלה ורק שיש כעין תחליף מועט לאותה קדושה, או שהכוונה שקדושת בית המקדש כעין נתפזרה להרבה חתיכות קטנות, והם הם הבתי כנסיות ובתי מדרשות. נראה שבזה גופא נחלקו הראשונים, שאם נאמר שהכוונה היא שקדושתם מועטת והיא כתחליף קטן לקדושת בית המקדש, אז ממילא ודאי שאין ראייה שהתורה הזהירה על קדושתם, שהרי אין קדושתם שווה לקדושת בית המקדש, וכך כנראה למדו הרמב"ן והר"ן. אמנם שאר הראשונים נראה שלמדו שהכוונה היא שקדושתם כקדושת בית המקדש ממש, רק שהם כחתיכה קטנה מבית המקדש, וכמו שבת המקדש עצמו, כל חתיכה וחתיכה ממנו יש לה דין של בית המקדש לכל דיניו, כך ביה"כ וביהמ"ד הם כחתיכה קטנה מבית המקדש שדינם כקדושת בית המקדש לכל דבר, ממילא כלולה בפסוק אזהרה אף עליהם.

מאחר ובעוונותינו כי רבו, לא זכינו כבר הרבה ימים לשבת בבתי מדרשות ובתי כנסיות, להגות בתורה ובעבודה, ראינו לנכון לעורר בעניין קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואולי הקב"ה יחוס ויחמול עלינו ונזכה לישוב במהרה בבית קודשנו ותפארתנו. כתוב בפרשתנו - "ומקדשי תראו", ונחלקו המפרשים במה מדובר, האם בבית המקדש ממש, או על היובל (אבן עזרא). אמנם רבו המפרשים שפירשו שאזהרה זו נאמרה אף על קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות. וכן כתב הספרונו עה"ת - המקומות המוקדשים בגלות, והם בתי כנסיות ובתי מדרשות אע"פ שחרב בית המקדש, כאומרו ואהי להם למקדש מעט, ואמרו ז"ל (מגילה טז): אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. וכן פסק הלכה היראים (שכד) שכוללים במצוה זו של מורא המקדש אף לירא מבתי כנסיות ובתי מדרשות, ורבים הפוסקים שכתבו שקדושת הבכ"ס ובהמ"ד היא מדאורייתא (סמ"ג קכד, סמ"ק מצוה ו, ועיין בחיי אדם כלל י"ד סי' ו) וכל זה דלא כדברי הרמב"ן (מגילה כה): שקדושת ביה"כ היא כתשמיש מצוה, וכדברי הר"ן (עם על הרי"ף) שקדושת

ושבתם איש אל אחוזתו
ואיש אל משפחתו תשובו (כה"י)

בכורות נב; ואלו שאין חוזרין ביובל כו' והמתנה דברי ר"מ, וחכמים אומרים: המתנה כמכר. מ"ט דרבנן, תשובו - לרבות את המתנה. ועיינו ברד"ק בסוף ספר יהושע (כדלג) שחידש, דאע"ג דמתנה חוזרת ביובל, מ"מ מתנת רבים אינה חוזרת ביובל. וביאר בזה, מה שכתוב שם, ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פנחס בנו אחר נתן לו בה אפרים. ביובל, שדה תשור לשבט אפרים ביובל, ונמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו, וע"כ דמתנת רבים אינה חוזרת, וזאת הגבעה שבט אפרים נתנה לו. [קושיא זו הקשה הש"ס בב"ב קיב, והרד"ק תירץ מדנפשיה תירוץ נוסף]. והובאו דבריו בגליון הגרע"א לרמב"ם פ"א משמיטה ויובל. ושמעתי להביא ראיה נפלאה לדברי הרד"ק, דהנה בסנהדרין קיא: נחלקו ר' יוחנן ור"ל אם חולקין עיר אחת לשני שבטים. ופרקי הש"ס מהא דתנן עד שיהו מדיחיה מאותה העיר, ומאותו שבט. מאי לאו אע"ג דמדיחיה מאותה העיר, אי איכא מאותו שבט - אין, אי לא - לא. ש"מ חולקין

עטרת חסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

תכלה שנה וקללותיה

הנסתרת בתוכה, ופנימיות הענינים ע"ד העבודה לטב ולחיין ולשלם, וכבר אמרו צדיקי קמאי אשר לכן קוראים פרשה זו בקול נמוך שהרי הוא כמדבר סוד, כי פרשיות אלו טומנים בפנימיות ברכות וישועות, גם רביה"ק בעל העטרת ישועה צעד בדרך טובים זו תפילתן של צדיקים הרי הוא כעתר שמהפך מידת הדין לרחמים (ראה להלן).

והרה"ק רבי פנחס מקארין ז"ע אמר (אמרי פנחס בחוקותי רנה) "שבתוכה מרומז ברכות גדולות מאד, שלא היה יכול העולם לסבלן, והוצרכו להתלבש במלבושים כאלה עד שנכתבו קללות" ובמדרש פנחס מובא בשמו "שבתוכה יש כל הרפואות והצלחות והטובות, כי מחמת רוב האור לא היה יכול להתגלות ונתלבש וכו'.

פולמוס מיוחד ידוע ומפורסם סביב העליה לתורה בפרשה זו, ומקום הניחו להתגדר לשכן הטוב במדור 'עטרות ודיבון' רק נזכיר לקוראנו מה דאיתא בשער הכוונות "וכן בפ' בחוקותי ראיתיו (האריז"ל) שעלה ביום השבת והוא וקרא בפיו ובקול רם הקללות של פרשת בחוקותי כחכמי קהילות הספרדים", ומעשה המשך בעמ' הבא

דברי רש"י המפורסמים בתחילת פרשת בהר, מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

מקור דברים אלו של רש"י הוא בסוגיא זבחים קטו; תניא ר' שמעאל אומר, כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד. ר"ע אומר, כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב.

המפרשים נתקשו בדברי ר"ע, שהרי מצינו כמה דינים בתורה שמשם רבינו ע"ה לא ידע כיצד לנהוג בהם, והוצרך לשאול מפי הגבורה, וזהו לכאורה הוכחה לדברי ר' שמעאל.

וז"ל מהר"ל בגור אריה ויקרא כד, יד. ותימה, כיון דקיימא לן דכל התורה ניתנה מהר סיני כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה, אם כן למה לא ידע משה רבינו ע"ה דין שידון אותו. ויראה לומר, אף על גב שנתן כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה, דבר זה נתנה לו על ידי שהיה יכול ללמוד בהיקש או מבנין אב או מדרשה מה, וכאשר לא ידע להבין - הוצרך לומר לו הדבור בפירוש. ועדיין דברי מהר"ל מוקשים לכאורה, כיצד ייתכן הדבר שמרע"ה אדון הנביאים לא עלה בידו להוציא את הדין לאשורו בהיקש או בנין אב, עד שהוצרך לשאול מפי הגבורה.

ניתן לפרש דברי מהר"ל ע"פ דבריו במקום אחר. הנה בפרשת המקושש נאמר שלא ידע משה איזו מיתה מתחייב מחלל שבת. והרא"ל הקשה, למה לא המיתו בתקן שהרי סתם מיתה בחנק. והמהר"ל מיישב, לא קשיא מידי. דלא אמרינן סתם מיתה בחנק אלא מיתה הכתובה בתורה סתם אחר שנחתמה התורה, ועדיין לא היתה התורה נכתבה עד סוף ארבעים שנה, ולפיכך לא נוכל למילף שהוא בחנק, דשמא עדיין יתפרש בתורה שיהא מיתה אחרת, ואינה חנק. דטעמא מאי סתם מיתה בחנק - כיון דלא פירש, שמא עדיין יתפרש, שהרי לא נגמרה התורה עד סוף ארבעים שנה. למדנו מתורתו של מהר"ל, דעד שלא נחתמה התורה עדיין אי אפשר לנו ללמוד ולהקיש מדבר לדבר, דשמא יתפרש באופן אחר. וע"פ זה מובן גם בנידון דמדגף, דאי אפשר היה למשה לדון בהיקש או מבנין אב, כיון שעדיין לא נחתמה התורה.

האור החיים הקדוש בפרשת פנחס (במדבר כז, ה) בפרשה של בנות צלפחד נתקשה גם הוא בדבר. ומביא דברי הגמ' ב"ב קיט: אמר רבי חידקא, שמעון השקמוני היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא וכך היה אומר. יודע היה משה שבנות צלפחד יורשות, אבל לא היה יודע אם נוטלות חלק בכורה. וראויה היתה פרשת נחלות ליכתב על פי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן. ומקשה האוה"ח שדברים אלו לא עולים בקנה אחד עם דברי ר"י ור"ע שהתורה ניתנה כללותיה ופרטותיה בסיני. ומוסיף, בשלמא פרשת מקושש לפי שהיתה בשנה ראשונה כאומרם ז"ל (ספרי ח"א קיג ב) נוכל לומר שהיה ה' אומרה למשה בסיני אלא שנתייבש מקושש וכו' מה שאין כן מה שלפנינו. וליישב דבר זה מבאר האוה"ח שמרע"ה נסתפק בפרט מסיים בירושלם בנות צלפחד הואיל ובכור אינו נוטל חלק בכורה אלא במוחזק ולא בראוי ונסתפק לו אם חלקו של צלפחד בנכסי חפר נחשב למוחזק או לראוי, ודבר זה לא בא מחמת חסרון ידיעת ההלכה אלא חסרון ידיעת מציאות זה אם קרוי מוחזק או ראוי, וחסרון ידיעת דבר זה אינו חסרון דיני התורה.

החזו"ט גם עמד על המדוכה באו"ח סי' קכה. וראיתי לנכון להעתיק כאן את דבריו היסודיים. וז"ל והנה מבורא בדברי חז"ל, שנאמרו לו למשה בהר סיני כל תרי"ג מצוות באותם ארבעים יום הראשונים שעמד בהר סיני. ודעת רבי עקיבא (תגינה א' א) דכללות ופרטות נאמרו בסיני, וכן כתב רש"י בפירוש התורה ריש פרשת בהר.

והנה בארבעים יום השניים החזיר לו הקב"ה למשה כל התורה, שאין מן הראוי שתהיה בידו במה שלמד בימים הראשונים שנשתבר הברית. והנה לא נצטווה משה בכתיבתו עדיין, ולא במסירתה לישראל, אלא במצוות מיוחדות שנצטווה לאמר לישראל, ומכל מקום לא נצטווה בכתיבתן למאן דאמר תורה חתומה ניתנה (גיטין ס א). וכשהוקם המשכן נשנו לו הדברים שנאמרו לו בסיני באוהל מועד.

ויש לדעת אם נשנו לו כל התרי"ג מצוות באוהל מועד, או שלא נאמרו לו באוהל מועד אלא אותן שנצטווה לומר לישראל בזמן ההוא.

ובערבות מואב נשתלש לו, והיתה שכונה מדברת מתוך גרונו של משה, ונצטווה בכתיבתן לכתוב באותו לשון הנאמר לו, כל פרשה ופרשה בשעה שנצטווה במסירתה לישראל. והיה בהן מצוות שנכתבו בלשון שנאמרו לו בסיני, ומצוות שנכתבו בלשון שנאמרו באוהל מועד, ויש בלשון שבערבות מואב, ויש מן המצוות שהוכפלו ונשתלשו, וכל כתיבתן על פי ה' ביד משה. והנה נתחלפו הלשונות בכמה מצוות שנאמרו בסיני ובאוהל מועד ובערבות מואב, והוא לרמז לנו בכתיבה את התורה הנאמרה לו למשה בסיני בעי"פ, כפי שקבלו חז"ל לדרוש את החסרות ואת היתרות והחליפות. והנה לא נאמר בסיני דין המחלל שבת ודין מגדף ופרשת נחלות, וכמו שארז"ל, משום שמגלגלין זכות על ידי זכאי, ומכל מקום אינו חסר מהתרי"ג מצוות בסיני בשביל זה, שאינו אלא פרטי דינין.

ואולי לא היה משה רשאי לדון על פי מה שקיבל בסיני אלא אם כן נצטווה כבר למסור את הדין ההוא לישראל. ולכן הוצרך להקריב משפטן לה; ועל ידי זה נצטווה להגיד לישראל, שמגלגלין זכות על ידי זכאי. ול"מ כן וצ"ע. עכ"ל החזו"ט.

עטרת חסידים - המשך מעמ' קודם

נפלא שרה"ק המגיד מטשרנוביל זי"ע היה אצל מרנא הבעל שם טוב זי"ע וקראו את המגיד לעלות בפרשה זו, והיה לו קצת חלישות הדעת מזה, ונודע שהמגיד היה בעל מאובים, ובעת שקרא הבעש"ט את הפרשה הרגיש הרה"ק מטשרנוביל שהוטב לו כל פעם על אבר אחד עד באחרי הקריאה חזר לאיתנו לגמרי.

ופרשה זו יפה נדרשה ונקראה ע"י הרה"ק המגיד המקובל רבי ישראל מקאזניץ זי"ע, שעבודה נשגבה פעל בקריאתו בודש, והרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אמר שטוב להיות אצל הרה"ק מקאזניץ זי"ע בשבת שקורין הברכות (בלשון סגינ), וביותר בעת שקרא הפסוק "ונתתי את עיניכם חרבה והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניוחכם" נתלהב בשלהבת אש קודש, ולאחמ"כ התבטא מילין סתימים "אבינו בשמים מי יתן ונזכה כבר להיות בשעה הזו", וכפטיש יפוצץ סלע פירשוהו רבוה"ק בטוב טעם והנה לפנינו כמה אנפין נהירין מרביה"ק בעל העטרת ישועה זי"ע.

בפרשת אחרי כתב רבינו: "נראה על פי מה ששמעתי בשם המגיד הקדוש מקאזניץ זצ"ל שאמר בשעת קריאת התוכחה בפסוק והשימותי את מקדשיכם בזה"ל: יתן השם ויחינו ונזכה שיהי' קרוב ויתקיים והשימותי את מקדשיכם, והוא פלא, וכבר אמרתי בזה לפרש דבריו הקדושים על פי אמרם ז"ל אשר מיכאל כה"ג עומד ומקריב נשמות ישראל והם עולים לריח ניחוח לפניו ית"ש כמו הקרבנות (מנחות קי. ובתוס' שם ד"ה ומיכאל, ועיי' בזה"ל ח"ג דף ג.ל). ונודע אשר גם ע"י אלו שנהרגו על קידוש השם עולה תענוג וריח ניחוח למעלה. וע"ז היתה המגיד הקדוש ז"ל, ורמזו זאת בתוכחה - אשר היא מלאה ברכות כמבואר בספרים - והשימותי את מקדשיכם, היינו, שלא יהי' עוד הריגת הקדושים מישראל, וזה: **ולא אריח בריח ניוחכם** שלא יהי' עוד נחת רוח כזה, ולזאת שפיר ביקש המגיד זי"ע שנזכה לזה בזמן קרוב."

(וממשיך רביה"ק בעל העטרת ישועה: "ואמרתי פירוש זה לפני מרן אבינו הגה"ק זצ"ל וקלס", ועפ"ז יש לפרש הקרא שלפנינו - אחרי מות שני בני אהרן וכו' - כי אמרו ז"ל אשר מיתת בני אהרן היתה ג"כ שיתקדש שם שמים, כמ"ש ונקדש בכבודי ודרשו חז"ל במכובדי, והי' אומר משה לאהרן סבור הייתי שיתקדש הבית בי או אבך עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממר. וזה אחרי מות שני בני אהרן שהי' אז קידוש השם, אמר הקב"ה ואל יבוא בכל עת אל הקודש. וזה ואל יבא בכ"ל ע"ת עולה עקב"ת. לרמוז על עקבתא דמשיחא שתהי' הגאולה בקרוב בלי הריגת הקדושים וכלי הבלים משיח. אכ"ר).

ובפרשתינו מבאר בעוד פנים: "נראה לרמז מה ששמעתי מאיש אמת אשר הי' בעצמו אצל המגיד מקאזניץ זי"ע בפרשת בחקתי, וכאשר קרא את הפסוק הזה אמר בזה"ל, הלואי נזכה בחיים חיותנו שיתקיים זה הפסוק והשימותי את מקדשיכם, והוא פלא. אולם נוכל לרמז, כי הנה נודע שבהתוכחה גנזות טובות ומלאה ברכות ונסתרים מעין כל חי, רק לפנינו נראים כי המה קללות ח"ו. ועפ"ז יתבאר דבריו הקדושים, **עצמו ולא יגבה לבו**, כמאמרם ז"ל מאוד מאוד הוי שפל רוח (אבות פ"ד מ"ד), והאדם אשר חושב בלבו שהוא כבר הגיע לאיזה עבודת הבורא, בודאי אינו שוה כלום העבדות שלו.

"וזה: **ונתתי את עיניכם חרבה**, היינו, הדינים וגבורות שמרומז בתיבת עי"ר - העולה פ"ר בסוד מנצפ"ך - יהיו נחרבים ובטלים באופן והשימותי את מקדשיכם, אשר העבודה שלכם תהי' שממון כאילו לא הגעתם לשער המלך מלכי המלכים, ותהיו בבחינת ותעלה העבדות שלכם לרצון לפני המקום ב"ה ולנחת רוח להבורא יתעלה. ועל זה דייקא ביקש אותו הצדיק בתפלתו שיזכה בחיים חיותו לזה, שידע האדם שלא הגיע כלל לעבודת השי"ת ואז בודאי בעבדות כזו נזכה לבנין ביהמ"ק, אמן.

ועי"ש בעוד פנים, שכידוע על האדם לקבל על עצמו מסירות נפש בקבלת עול מלכות שמים, וכאשר האדם מקבלו בלב שלם הרי הוא כאלו נתקיים בפועל וזהו התכלית המרוצה, עיי"ש איך שרמזו באופן נפלא במקראי קודש ותחייה נפשך.

כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה. (כה, יב)

ג"ל עפ"י מה שהביא מרן קק"ז העטרי"י זי"ע בכ"מ (עי' פר' אמור ועי' רמזי הפלאות פר' שמות) מהרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע 'הרגני נא הרוג ואל אראה ברעתי, דכן הוא דרך היצר כאשר האדם ניגש לעבודת הבורא הרי הוא מחליש רוחו בקרבו בהזכירו לפניו כל חטאותיו, ומאיךר בעת גשתו לדברים הגשמיים הרי הוא מעלה רוחו בקרבו לומר כי כך יאה כי לך נאה, ואדרבה על האדם להיות להיפך, בעת גשתו לתורה ולמצוות עליו להיות חזק ואמיץ ברוחו ולקיים ויגבה לבו בדרכי ה', ובשעת ההתעסקות בענינים גשמיים אזי יזכור מאין באת ולאן אתה הולך ולקיים 'ונפשי כעפר לכל תהיה'.

וי"ל דמרומז במקרא קודש זה, כי יוב"ל נוטריקון ויגבה לבו ב'דרכי ה', ותאכל"ו ר"ת 'ונפשי כעפר לכל תהיה, וזהו שאמר הפסוק: **כי יובל הוא קודש תהיה לכם**, אשר יוב"ל - ויגבה לבו בדרכי ה' זה תהיה לכם בענייני קודש, אולם **מנ השדה** בענייני ארציות וגשמיות אזי **תאכלו את תבואתה**, דהיינו שתגשו לזה בדרך של ונפשי כעפר לכל תהיה.

(רבינו שליט"א)

בפסוק והארץ לא תמכר לצמיתות כי גרים ותושבים אתם עמדי.

בהקדם מה שפירשתי, אם תצא למלחמה כנגד היצר הרע תחזיק אותו כמו שבויו ולא להעבירו לגמרי מן העולם מכל כי גם את היצה"ר צריכין לחדוותא דשמעתא וכדומה לקיום העולם, וזה פירוש הפסוק **"הארץ לא תמכר לצמיתות"**, היינו, שלא תמכור את הארציות לגמרי, **כי לי הארץ**, כי היצר והארציות שייכים גם לי לצרכי השם. **כי גרים ותושבים אתם עמדי**, היינו, הגם שהגוף והארציות הם כמו תושבים, עכ"ז תתנהגו עם הגוף כמו גר שלא להעבירו לגמרי מן העולם רק להחזיקו כמו גר לעת הצורך לדבר מצוה.

(עטרת ישועה)

אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלקיך וחי אחיך עמך (כה לו).

על דרך הכתוב (משלי) 'יש ועושר אל תתן לי, כי על ידי עשירות יותר מדאי יוכל לנטות חלילה מדרך הטוב, כמ"ש 'וישמך ישורון ויבעט', וכמו כן על ידי עניות ר"ל, כי אם אין קמח אין תורה. **לזאת צריך לבקש מאת הבורא ב"ה להשפיע לו פרנסה שיוכל להחזיק עצמו בתורת ד', אך לא עשירות ביותר.**

וזהו: **אל תקח מאתו נשך ותרבית**, כי נשך נקרא נשיכין דיסורים ועניות ר"ל, ותרבית נקרא עשירות בריבוי יתירה, זאת לא תקח מאת הבורא ב"ה, רק **זיראת מאלקיך וחי אחיך עמך**, היינו, לבקש על פרנסה שנקרא חיים, על דרך הכתוב ראה חיים עם אשה, והפרנסה תהיה לו לעזר ולסעד לקיים ויראת מאלקיך, שלא לבקש על עושר רב כי יוכל ח"ו לבעוט עי"ז.

(אמרי נועם)

אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשייתם אותם. (כו, ג)

ברש"י "הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה. תשמרו. הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים".

ותראה רמז לזה **"אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו (עם הכולל)"**, בגימטריא שתהיו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים **(עם ל"א אותיות)**. גם **"אם בחוקתי תלכו"** בגימטריא **"זה לעמול בדברי תורה"**.

(רמזי הפלאות)

יש לרמז, מלשון הנאמר בגמרא פסחים 'עמלן של טבחים', ופירש"י, שהיא נעשית כדי לשאוב הזוהמה מהקדירה. כמו"כ הוא הענין בקיום המצוות, שאי אפשר לעשות המצוה בשלימות בהירות התלהבות, אם לא על ידי שלומד התורה מקודם, והוא מתשת כוחו של אדם, היינו שמעביר הזוהמה מן האדם, וכמו שאחז"ל במעמד הנבחר 'פסקה זוהמתן', ועי"ז יוכל אח"כ לקיים המצוות באהבה בכללות הנפש.

וזהו: **"אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה"**, עמלים דייקא, היינו לשאוב ולעבור הזוהמה על ידי לימוד התורה, אזי: **"ואת מצותי תשמרו"** תוכלו לקיים המצוה בשלימות.

(אמרי נועם)

נראה ע"פ מה שפירשו בספרים 'לעמל יולד' (איוב ה), אשר 'עמ"ל ר"ת עי'ן מ'עור לשון. כי המה החושים שצריך האדם לשמור ולתקן אותם. והנה ע"י הספירה וע"י התורה נוכל לתקן אלו הג', כי הכל מודים בשבת ניתנה התורה על הר סיני, ולזה 'לשון מעור' עולה 'שבת', כנאמר באמרי נועם, ותיבת 'עי'ן עולה 'סיני', ועי"כ ניתנה התורה בחג השבועות שהוא אחר מ"ט ימי הספירה, שכן 'שבועות מ"ט' עולה 'עי'ן לשון מעור' כמספר 'שבת סיני' [כי שבת נחשב למספר תש"ג העולה 'נחלת יעקב אביך'].

וזהו שפירש"י ז"ל, **"שתהיו עמ"לים בתורה"**, היינו, שע"י התורה תתקנו 'עי'ן לשון מעור' הנרמז בתיבת עמ"ל, שעל אלו הג' חושים עיקר עבודת האדם לתקנם לטוב.

(עטרת ישועה)

ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם. (כו, יא)

וברש"י 'זה בית המקדש'. ותראה רמז לזה, כי תיבת **"ונתתי"** בגימטריא **"הבית המקדש"**.

והנה תראה כאן רמז נאה, כי מיציאת מצרים עד בנין בית המקדש הראשון היו ת"ם שנים כמספר **"תככם"**, וזהו 'ונתתי משכני בתכם', היינו שהתורה רמזה לנו שהמשכן יעמוד על מכונו עד שנת 'תככם' ליציאת מצרים, ואז יבנה 'הבית המקדש' הנרמז בתיבת **"ונתתי"** כנ"ל, והבית המקדש הראשון יעמוד על מכונו ת"י שנים, כמניין **"משכן"**, ובית המקדש השני יעמוד והתקיים מספר ת"כ שנים שהוא **'משכני'**.

(רמזי הפלאות)

